

Lengyel Laura:
AZ IFJÚ KIRÁLY

I.

A vajdahunyadi vár egyik kis szobájában egy fekete ruhás, sápadt arcú nő ül. Fejét jobb karjára támasztja és elmerengve, szomorúan néz ki az ablakon a gyönyörű várkert fáira.

Még csak rövid esztendővel ezelőtt a legboldogabb asszony otthona volt e vár. Ide tért meg hős csatái után a magyar világ és a kereszténység legnagyobb vitéze és legelső lovagja, ide tért meg pihenni, üdülni, szeretetükben felfrissülni, hitvese és két fia mellé Hunyadi János.

Mert a gyászruhás, szomorú arcú asszony Hunyadi János özvegye: Szilágyi Erzsébet.

Az 1457. évben vagyunk. Künt enyhe, szép márciusi idő van. Néha-néha csípősebb szél suhan végig a rügyszű fákön, de a nap diadalmasan, tüzesen ragyog, hirdelve, hogy itt a tavasz, az új élet, a feltámadás!...

A vár halvány asszonya azonban fázik. Fekete selyem kendőjét szorosabbra húzza magán. A napsugár beragyog az ablaktáblán és Hunyadi János özvegye elfordítja fejét és nagy, sötét szempárból két nehéz könnycsepp gördül alá.

Az ajtó csöndesen megnyílik és egy öreg, ősz hajú, de vidám, piros képű asszony nyit be rajta.

– Isten áldása legyen kegyelmeddel, nagyasszonyom – kezdte mélyen meghajtva magát. És helyén maradt, míg csak Erzsébet asszony nem intett, hogy menjen közelebb.

– Ül le, jó Borbála, úgyis eleget futkosol egész nap.

– Hálásan köszönöm nagyasszonyom kegyelmét, de még hálásabb volnék, ha nem gyötrné szívét a búbánattal és keserűséggel.

– Az én boldogságomat és örömeimet eltemették az urammal együtt – mondja csöndesen az özvegy.

– Ej-ej, nagyasszonyom, már hogy beszélhet így? Ne nehezteljen meg reám, egyszerű asszony vagyok és nincs más jogom a beszédhez, csak az, hogy László urat, meg Mátyás urat én tanítottam járni, meg beszélni. Szerették is vén dadájukat, az öreg Borbálát. Egyik sem akart enni, csak az én kezemből. Furcsa gusztus, hogy az én ráncos arcom, az én dologban megkérgesedett kezem tetszett nekik, de hát így volt, ezt mindenki tudta a hunyadi udvarban. Megdicsőült jó urunk sokszor tréfált is velem: – Borbála – Borbála, ezek a fiúk egészen beléd bolondultak, még valamelyik feleségül fog venni... Jaj, de jót neveltünk a nagy úr tréfáján. Mert ilyen volt ő, habár az egész világot beszárnyalta dicsősége, nem sajnálta a szíves, barátságos szót szegény cselédjeitől.

Erzsébet asszony gyöngéden elmosolyodott, mikor fiairól szólt Borbála, aztán kezével intett. Szívesen hallgatta az öregasszony beszédét, hiszen azokról emlékezett meg, kik szívének legkedvesebbjai voltak, aztán meg jól ismerte Borbálát és tudta, hogy nálánál hűségesebb cseléd nincs a hunyadi várban.

– Megdicsőült nagy urunk elköltözött az örök fényesség hazájába. A válásba minden jó kereszténynek belé kell nyugodnia. Mert halálos nagy vétek az Úr rendelése ellen zúgolódni, lett legyen az bármilyen kemény is. Ne nehezteljen rám, nagyasszonyom, hogy ilyen bátorsággal beszélek, de most a két szépséges fiára gondoltam, akikben olyan nagy gyönyörűsége telik.

– Jól beszéltél, Borbála és szívesen hallgattam szavaidat – mondta most Erzsébet asszony –, a fiaim, a Hunyadi János fiai, derék, jóra való fiúk s mire férfiakká serdülnek, bizonyára méltókká is válnak az apjuk nevére.

– Így hiszi, így reméli ezt minden igaz lélek, nagyasszonyom – mondotta Borbála –, és ha szavamat zokon nem venné, megkérdezném: nem érkezett még Budáról hír?

– Nem, Borbála, még semmi hírt nem kaptunk.

– Talán Szilágyi Mihály uram?...

Erzsébet asszony megrázta fejét:

– Bátyámhoz sem jött futár. Pedig meghagytuk a fiúknak, Lászlónak éppen úgy, mint Mátyásnak, hogy amint Budára érnek, azonnal hírt adjanak magukról. A bátyám is nyugtalan s ezért futárt küldött Budára, hogy nézzen körül s váltott lovakkal nyargaljon azonnal vissza. Nem tudom, miért van ez, jó Borbála, de ha távollévő két fiam eszembe jut, úgy összeszorul a szívem...

– Csak azért, nagyasszonyom, mert távol vannak. Másként ugyan mi ok volna az aggodalomra?! László úr mátkájához, a szép Mária leányasszonyhoz ment, Mátyás úrnak meg kedve kerekedett szét nézni Budavárában, hát senki sem akarta kedvüket szegni.

– Nem tudom, miért, nekem mégsem tetszett ez az utazás. Ám Mihály bátyám is a fiúk pártjára állt és engednem kellett. Aztán meg a király is hívatta őket...

Itt elakadt az Erzsébet asszony hangja és fázósan összeborzadt. A király jutott eszébe, ki felkent, koronás uralkodója Magyarországnak, ám méltatlanul hordta Szent István koronáját a fején. A király jutott eszébe, ki gyermeknek megbízhatatlan, ifjúnak pedig léha és ingatag volt. A szíve? A lelke? Erzsébet asszony gyakran beszélt erről férjével és a hős vezér úgy állította, hogy László alapjában véve nem rossz s érzései inkább a jó felé húzzák. Ám Erzsébet asszony csak megcsóválta a fejét. Ő tudta igazában, hogy milyen nagy, nemes, igaz lélek az ő férje. A nagy Hunyadinak fájt, hogy egy léha, ingatag, ostoba gyermek ül a szent trónon és mindent megtett, hogy a király gyarlóságait mentegesse, a maga kristálytisztá, gyémánt tüzű lelkéből akart reá fényt szórni.

És Erzsébetnek eszébe jutott, hogy milyen hiábavaló volt férjének nagylelkű fáradozása. László király továbbra is nagybátyjának, a gonosz lelkű Cillei Ulriknak befolyása alatt élt. Amit ez a lelke közepéig romlott ember mondott neki, az szentírás volt előtte, vakon követte minden szavát. Tulajdonképpen nem is volt király, csak egy ártó, romboló eszköz, a fekete-lelkű Cillei kezében. Nem ő uralkodott, hanem elvetemült nagybátyja, kit a sors a magyar nemzet szerencsétlenségére sodort az ifjú király közelébe.

A hős Hunyadinak, a legtisztább lelkű lovagnak, a legvitézesebb harcosnak minden óvó, minden mentő szava hiábavaló volt. Cillei odaállt a vezér és a király közé, László szívét eltöltötte bizalmatlansággal s a szerencsétlen uralkodó halálos ellenségét látta abban, aki trónjának gyámola, legerősebb oszlopa volt.

A hős elkedvetlenedik, nincs kedve többé a királyi várban a sötét lelkű Cilleivel küzdeni, visszavonul vajdahunyadi várába. Erzsébet szívét még ma is boldogsággal tölti el, ha erre a szép időre gondol. A nagy Hunyadi János egy évig az övék volt. A feleségéé, a két fiáé. Milyen zavartalanul tudtak egymásnak örülni, s hogy tanította a világot verő hős kis fiait fapálcikán lovagolni, fakardokkal vívni.

Erzsébet szeme megnedvesedik, a boldogság oly kevés ideig tartott. A török megint ott van a határszélen és halálos veszedelemben az ország. S ekkor a hős feledve minden sértést, minden bántalmat, megint előveszi kardját és megmenti a hazát, a kereszténységet és a királyt.

A hadjárat nagy diadallal végződik, ám Erzsébet asszony többé nem látta az urát soha. A hős, akit a pápa a kereszténység és Európa megmentőjének nevezett, átadta dicső lelkét a halhatatlanságnak... Az özvegy feje két karjára hanyatlik és az elgyötört szívből forró könnyzápor fakad.

– Nagyasszonyom – mondja Borbála halk, megindult hangon –, nagyasszonyom, erősítse meg szívét, Szilágyi Mihály uram ő kegyelme van itten.

Erzsébet felemelte arcát és megtörölte szemét, aztán bátyjához fordult:

– Talán futár jött Budáról? – kérdezte izgatottan.

– Nem jött még, de minden percben várom. Addig is erősítsd meg szívedet, húgom és vigasztalódjál két fiadban. Lehet, hogy László és Mátyás is lejönnek a futárral.

– Adná az Isten! – sóhajtott Erzsébet asszony, míg Borbála mély meghajlás után távozott a szobából.

– Ej-ej, húgom, hiszen semmi okod sincs az aggodalomra. László a mátkájához ment, s ha Mátyás vele akart tartani, ugyan miért rontottuk volna az örömeiket? Azonfelül hiszen jól tudod, hogy a király is hívatta őket békelátogatásra. Nohát a király mégis király, tisztelni kell, ha már a személyét nem igen lehet, a helyet, hova a gondviselés rendelte. A király meghívása parancs, eleget kell tenni.

– Rettegek, hogy valami veszedelem éri őket Budán.

– Ej, ugyan miféle veszedelem érhetné őket? Nem esküdt-e meg neked a király a szent oltár előtt, hogy békében fog élni fiaiddal!

– Cillei Ulrik a nagybátyja volt s ez az ember László fiam várában esett el. A László csatolásai vagdalták halálra a király nagybátyját, Cillei Ulrikot.

– Megérdemelte sorsát! – vágott közbe Szilágyi haragosan. – Nem jött-e gaz fondorlattal László várába? Barátságosan kérte, hogy bocsássuk be a királyt és kíséretét s mi megtettük, amit kért. Hódolattal fogadtuk a királyt és illő tisztelettel őt, mint vendéget. Én ugyan ismerem a feketelelkű embert, de vendég volt a király kíséretében, hol mindenki tisztelettel és barátságosan üdvözölte. Alig melegegett meg a várban, vitatkozást kezdett Lászlóval. Az öcsém tisztességtudóan felelt neki, ott voltam, hallottam minden szót. Erre az a feketelelkű ember vérszemet kap és egyre kihívóbban viselkedik, László még csillapítja, mikor Cillei hirtelen kardot ránt és megtámadja Lászlót. László védi magát, erre Cillei felbérelt szolgálai mind a fiadnak esnek. A mi vitézeink sem restek, kihúzzák kardjukat, a nagy verekedésben Cillei halálos sebet kap és elvérzik. Maga kereste sorsát! Reátalált. El akarta pusztítani a fiadat és ő pusztult el. Legyen neki könnyű a magyar föld – ha tud.

– Jól tudom – felelt Erzsébet büszkén –, hogy az én fiam lelkén ártatlan vér nem szárad. Mi mindnyájan tudjuk, hogy László fiam ártatlan volt Cillei halálában s az a boldogtalan emlékezetű ember csak azt kapja meg, amit megérdemelt. Ám a királynak nagybátyja volt és mindnyájunk vesztére a király nagyon szerette azt az embert...

– A királynak én magam mondtam el a dolgot úgy, amint megtörtént. A király végighallgatott és kezet adott nekem is, László öcsémnek is. Azt mondta: temessük el a halottat és temessük el a történetek emlékét is. Később Temesváron az Úr oltára előtt esküdött meg neked, hogy bosszút nem áll fiaidon soha. És te mégis aggódsz?

– Istenem – sóhajtott Erzsébet asszony –, talán igazad van. Beteg a lelkem és akkor is félek, ha semmi okom sincs rá.

E pillanatban Borbála asszony nyitott be az ajtón.

– Egy futár jött Budáról és Szilágyi Mihály uram ő kegyelmét keresi.

– Csak ereszd be – kiált Erzsébet az ajtó felé menve.

– Bocsánat, nagyszasszonyom, de a futár csakis Szilágyi Mihály urammal akar beszélni.
– Azonnal küldd ide! – mondta Hunyadiné parancsoló hangon és márvány fehér arccal állt a helyén.

A futár belépett. Mélyen meghajolt Mihály úr és Erzsébet asszony előtt s amint felemelte fejét, kísérteties halvány arccal állott előttük. Szeme alatt ólmos karikák, ajka meg-megvonaglik a fájdalomtól, mintha egy benső zokogást fojtana el nagy erővel.

– Kegyelmes uram és asszonyom! A szívetek ne forduljon haraggal ellenem, ha nekem kell elmondanom a szörnyű hírt...

Hirtelen letérdepelt és ajkával érintette Hunyadi János özvegyének ruhaszegélyét.

– Kegyelmes asszonyom, kérlek, esedezem, hadd beszéljek én egyedül Mihály úrral.

– Máté – szólott az özvegy méltósággal és parancsoló hangon –, tudom, hogy hű és igaz emberem vagy, tudom, hogy ki nem mondott óhajításomat is parancsnak tekintetted és engedelmességtől neki. Most pedig én, az úrnőd parancsolom, hogy beszélj! Mi van fiaimmal? Ne reszkess, ne félts! A Hunyadi János özvegye áll veled szemben!

– Kegyelmes asszonyom, teljesítem parancsodat. Bár feküdném inkább halva, mintsem így kelljen veled szemben állnom. Fiaid, amint Budára értek, jelentkeztek a királynál. Fent a várban már katonaság várta őket. És az esküszegő király tömlöcbe vetette Hunyadi János fiait.

Erzsébet asszony mereven állt helyén. Az arca fehérebb volt a márványnál. Csak kezével intett a futárnak, hogy folytassa.

– Március 14-én jelentkezett a két Hunyadi-fiú a király előtt és március 16-án...

Szilágyi Mihály felordított, mintha kést szúrtak volna a szívébe.

– Mi van a fiúkkal?

– Hunyadi Lászlót március 16-án, a Szent-György téren lefejezték...

A futár nem tudott tovább beszélni. Hangja zokogásba fulladt. Nem mert Erzsébet asszonyra nézni. Hunyadiné még mindig mereven, falfehéren állt helyén, csak jobb kezét szorította szívére.

Az öreg Szilágyi azonban nem bírt magán uralkodni. Szinte őriöngött a kétségbeesésétől. Ledobta magát a földre és szaggatott hangokban tört ki panasza.

– Hát megölték, meggyilkolták! Lászlót, az én öcsémet! Ezt a nemes, tisztalelkű, melegszívű ifjút, kit úgy szerettem, mintha csak én lettem volna az apja. De ő is fiam volt nekem... Szerető, jó, hűségese fiam. Gyermekeként ragaszkodott hozzám és most már nincs... Itt ringattam a térdemen, előttem serdült ifjúvá, az én áldásommal ment el boldogságot keresni és én reméltem, hogy majdan ő kíséri ki a koporsómat.

Erzsébet asszony még mindig nem sírt. Az utolsó szavaknál bátyja felé fordította szemét, de hallgatott és nézte az öregember vergődését, ömlő könnyeit. Arra gondolt, hogy ha most sírni tudna, talán nem szenvedne ilyen ember felett való módon, de hiába, a könnyek befelé folytak, vissza szívébe és marcangolták a boldogtalan anyát.

Pár pillanat telt el dermesztő némaságban, aztán megszólalt Erzsébet asszony.

Olyan különösen idegenszerű, fátyolozott volt a hangja, hogy a két férfi megrémült tőle:

– És Mátyás fiam él még?

– Mátyás él. Foglya a királyi udvarnak, több nemes úrral együtt.

Most Szilágyi Mihály is fölemelte fejét.

– Mátyás él – mondta tompa, megtört hangon.

Erzsébet asszony bátyja felé fordult:

– Az egyik fiam még él. Tudod, mi a dolgunk, bátyám?

– Meg fogom menteni a fiadat, húgom, vagy én is elpusztulok. Az Úr Isten kegyelme legyen veled. Adjon neked erőt az egyik fiadat gyászolni, adjon neked reményt a másikat hazavárni. Én megyek Mátyás után.

Homlokon csókolta hűgát és kiment a futárral együtt. Erzsébet asszony még ott állt a helyén egy darabig, mereven, mozdulatlanul. Mire gondolt? Mi jutott eszébe? A szegény halott, akit élte virágjában, boldog reménykedései között alávaló, hitvány módon meggyilkoltak, vagy az élő, aki talán siralomházban ül, kinek talán most kovácsolják a vérpadot. Vagy a dicső emlékű, halhatatlan apa, aki elköltözött tőlük, egyedül, támasz nélkül hagyva őket?... Erzsébet asszony szíve nagy volt, hős és dicső, de most megtört, elernyed. Vagy talán csak az úr Isten jóságos kegyelme akarta így... Hogy ne tudjon ezekről a szörnyűségekről, hogy ne gondolkozhasson róluk... Hunyadi János özvegye a szívéhez kapott, aztán ájultan zuhant végig a földön. Így találta őt később eszméletlenül a hűséges Borbála. Ágyba fektették, erősítették, ápolták, de a nagyasszony hat hétig eszméletlenül, forró lázban feküdt, nem tudva a világról és önmagáról semmit.

II.

A szerencsétlen anyára nézve valóságos jótétemény volt a forró láz, mely eszméletétől megfosztotta. Nem tudott magáról és szerencsétlenségéről semmit. Egy ország hangos zokogása gyászolta a fiatal Hunyadi Lászlót, akit hitvány módon, isteni és emberi törvények ellenére meggyilkoltak. A nép elkeseredetten indult a hitszegő király palotája ellen, csak nagy katonai erő bírta a zendülést elfojtani.

A boldogtalan, nagynevű ifjún már mindez nem segíthetett. De a király megrettent a nép haragjától és bár a Mátyás halálhíradását is aláírta, nem merte azt végrehajtani.

De hogy a gyilkosságot, a hitvány esküszegést mentegesse, királyi levelet adott ki, melyben meggyalázta a Hunyadi János emlékét. Elmondta levelében, hogy a kormányzó és fiai hazaárulók, akik a trón biztonságát veszélyeztetik. Minden becsületes magyar ember haragtól izzó lélekkel olvasta a királyi rágalmozást.

Ezalatt otthon Vajdahunyad várában útra készült vitézeivel Szilágyi Mihály uram.

Kicsi, de válogatott csapatot vitt magával. Egytől-egyig megbízható, hűséges, jó lélek, akik szó nélkül képesek meghalni urukért s a Hunyadi-ház becsületéért.

– Induljunk kiszabadítani jó urunk kisebbik fiát! – ez volt a jelszó. S a vitézek arcán ott látszott a bátor elszántság. S amerre mentek, megállították őket:

– Hová mentek?

– Megyünk megtorolni Hunyadi László ártatlanul kiontott vérét s megyünk kiszabadítani Hunyadi Mátyást az ellenség kezéből.

S nagyon gyakran megtörtént, hogy a kérdező elszánt arccal felkiáltott:

– Én is veletek megyek!

Mire Budára értek, már nagy sereg lett a kis csapatból.

Szilágyi Mihály serege sietve tartott Buda felé. De a hír még gyorsabban vágatott, mint a sebes lábú paripák. László király udvarában hamar megtudták, hogy közeledik a Hunyadi-fiúk bátyja.

Az esküszegő király sápadtan ült tanácsosai, udvari emberei közt. Csak most látszik, milyen gyenge kezekbe került a hatalom. A király elhatározása úgy ingadozott, mint szélben a gyöngé nádszál.

– Uraim – mondja egy hatalmas termetű férfi –, ma reggel hallottam a hírt, hogy Szilágyi elindult Hunyadról. Számon akarja tőlünk kérni az áruló Hunyadi halálát.

– A leányod vőlegényének halálát, nádor uram – vágott közbe keserű gúnnyal Rozgonyi.
– Úgy látszik, rokoni szíved nincs túlságosan megilletődve vőd halála miatt.

Gara nádor gőgösen emelte fel a fejét:

– Rozgonyi uram, nekem nincs vérem, nincs rokonom, ha uram és királyom ellen támad. Megtagadom legkedvesebb emberemet, ha árulóvá lesz.

– De hát kit árult el Hunyadi László? – kérdezte Kanizsai és hangja remegett a benső felindulástól.

– Csodálom, hogy ilyet kérdezhet kegyelmed – felelt Gara nádor. – Hát nem az ő zsoldosai ölték meg felséges urunk és királyunk nagybátyját, Ulrik urat?

– Cillei Ulrik maga kereste sorsát! – vetette oda Rozgonyi. – Tudjuk mindnyájan s legjobban tudja felséges urunk. Vagy miért fogott volna kezét azonnal a Cillei halála után Hunyadi Lászlóval? S miért esküdött volna meg szent esküvel Hunyadi János özvegyének, hogy soha nagybátyja haláláért a Hunyadi-fiúkon bosszút állni nem fog?

E pillanatban megszólalt Kanizsai mély, tompa hangon:

– Úgy van, a király megesküdött és Hunyadi László már halott.

Újlaki felpattant helyéről:

– Ez lázadás!

– Úgy van! – mondta Gara tompa, kimért hangon – bűnös, felségsértő lázadás. És én, Magyarország nádora, a királyi hatalom végrehajtója, ezennel börtönbe vettem a két felségsértőt.

Rozgonyi és Kanizsai felugrottak. E pillanatban megnyílt az oldalajtó és katonaság vette körül.

– Úgy! – mondta Rozgonyi sötéten. – Ez tehát el volt már határozva. Az egész gyűlés egy gondosan elkészített verem volt, amelybe bele is estünk. Nohát uram, Gara nádor uram, mi megyünk. Ma a börtönbe, holnap a Szent-György térre, a vérpadra. Miért ne? A mi vérünk sem különb a Hunyadi Lászlóénál.

A katonák közrefogták a két nemes urat és kikísérték a teremből. A király most is szótlanul, sápadtan ült a helyén. Mintha nem is az ő nevében szólnának, nem is az ő hatalmával ítélnének.

– Így járjon a trón minden ellensége! – mondta Gara emelt hangon, mikor Rozgonyit és Kanizsait kivezették.

– Jól mondta, az áruló Hunyadi László majdnem vőm volt, egyetlen leányom mátkája. És én mégis azt mondtam: hulljon le a fej, melyben áruló gondolat fogamzott meg a felkent, szentséges király személye ellen.

A fiatal király arca kipirult. Szemmel láthatóan hízelegtek neki a nádor szavai. Az urak hallgattak. Némelyek szánakozva, mások megvetően nézték az ingatag, léha-lelkű fejedelmet, aki egész életében báb volt egy másik, hatalmas akaratú ember kezében. Előbb Cillei Ulrik uralkodott rajta, most, íme, Gara nádor tartja kezében, mégpedig jó erősen tartja.

– De mi lesz Szilágy Mihály seregével? – vetette ellen Újlaki, aki kezdte féltékenyen nézni Gara nagy befolyását. – Jó volna azokat is börtönbe vettetni, de messze vannak.

– Majd közelebb jönnek, Újlaki uram – mondta dölyfösen Gara –, s addigra itt kész munkát fognak találni.

– De mára ez elég, uraim – folytatta Gara –, most csak annyit, hogy legyenek nyugodtak. A király vitézei meg fogják semmisíteni a Hunyadról jövő zendülőket.

Ránézett László királyra. A fiatal király fáradtan intett az uraknak, hogy távozhatnak. Mély meghajlással mentek ki a teremből, egyik a másik után s Gara László egyedül maradt a királlyal.

– Felséges uram, egész munkát kell végeznünk. Mikor Szilágyi Mihály serege Buda alá érkezik, Hunyadi Mátyásnak s a pártütőknek már nem szabad élniök.

László habozva nézett maga elé.

– Te kétkedel, tünődöl, jó királyom. Hej, a László emberei nem haboztak, nem tünődtek, mikor jó nagybátyádat, a szegény Ulrik urat összevagdalták.

– Megesküdtem, hogy nem lesz érte bántódása senkinek.

– Megesküdtél, királyom, mert egyebet mit is tehetél volna? Kezedet nyújtottad Szilágyi Erzsébetnek, mert rettegtél a Szilágyi Mihály katonáitól. Az eskü erőszakolva volt, az eskü nem érvényes.

– Azt hiszed?

A nádor vállat vont.

– Minek ezen vitatkozni, felséges uram, hiszen esküd, akár érvényes volt, akár nem, meg van szegve. Közted és a Hunyadiak közt áthidalhatatlan örvényben zuhog a László vére. Azt hiszed, hogy ezt elfelejtik, megbocsátják? Szilágyi Erzsébet nem gyöngö, siránkozó, tehetetlen asszony. Nagy erő és nagy bátorság van ebben az asszonyban, túltesz sok férfiemberen. És Szilágyi Mihály? Hát nem hallottad, hogy nagy sereggel jön Budavára felé, megtorolni László öccse halálát.

– De hát mit tegyek? – kérdezte a király és gyámoltalanul nézett fel a hatalmas főúrra.

– Nem kell kétségbeesni, felséges uram. Mindezt csak azért mondtam, hogy lásd: reád nézve csak egy út van, tovább menni, amerre már elindultál. A habozás, a kételkedés most megölhet. László piros vére bosszúra hívja fel a Hunyadiakat és a trónod tőlük bátorságban nem lehet többé. Végezni kell velük.

– Hát azt hiszed, hogy Mátyást is...

– Alá kell írnod a halálos ítéletét, a többi az én dolgom. És ítélkezned kell a Rozgonyi és Kanizsai ügyében is. A két lázadó feje legyen a hóhérré. Véres példát kell mutatni a Hunyadiház barátainak: íme így jár mindenki, aki szavát felemeli mellettük!

László vállat vont. Sokáig úgysem bírt valamivel foglalkozni. Inगतag, léha, romlott lelke nem tudott komolyan foglalkozni valamivel. Most azonban mégis eltűnődött:

– Nádor uram – mondta halkán, elgondolkozva –, amint hallom, a nagyobbik Hunyadi-fiú Mária leányod eljegyzett mátkája volt.

– Úgy van, felséges uram, de nekem még leányom boldogságánál is előbbre való királyom érdeke és biztonsága.

László arcán halvány mosoly futott végig.

– Ulrik gróf halála óta nincs kiben bíznom, csak benned, nádor uram, egyedül tebenned. Egyébként a szép Mária bizonyára megtalálja a vigaszt és az új boldogságot. A Hunyadiakkal való összekötetés nem hozott volna reá szerencsét.

Ezzel kezével búcsút intett.

A nádor meghajtotta magát és távozott. Egyenesen palotájába sietett. Szívében vakmerő terveket, lelkében vakmerő álmokat hordozott már régen Gara uram, de ezek a tervek és álmok erőt és alakot kezdtek nyerni a király búcsúzó szavaitól.

III.

Gara egyenesen palotájába ment. A mélyen és alázatosan hajlongó szolgaseregtől Mária után tudakozódott.

– Lakosztályában van – felelték a szolgák s a nádor egyenesen a balszárny felé tartott.

Az előcsarnokban Mária hűséges szolgálattelvéje, Ágnes leányasszony várta.

– A kegyelmes kisasszony senkit nem akar maga elé ereszteni. Kétségbeesett zokogással siratja halott mátkáját, aki neki mindene volt a földön.

Ágnes leányasszony szavaiból mintha rejtett szemrehányás hangzott volna. Gara összehúzta szemöldökét és egyenesen Mária szobája felé tartott.

Gara Máriát az udvar legszebb hölgyének tartották. Most azonban sötét ruhájában, falfehér arcával olyan volt, mint egy kísértet, ki a másvilágról jön vissza elveszett boldogságát keresni. Gara megrezsent, amint tekintet leánya pillantásával találkozott. Mária szemében a fájdalom és kétségbeesés mellett ott lángolt a vád, a szemrehányás is. A hatalmas nádor egy pillanatra lesütötte szemét.

– Kedves, jó leányom – mondta aztán Máriának –, én vigaszt és enyhülést akarok neked hozni.

Mária hátrált egy lépést:

– Az én számomra nincs vigasz, nincs enyhülés, én mindenemet elvesztettem.

– Gyermekem, édes leányom – és Garának a megindulástól reszketett a hangja –, elfeledkezel ősz apádról, aki oly nagyon szeret.

– Ha igazán szerettél volna, apám, nem állnék itt előtted gyászruhában, fájdalomtól halálra sebzett szívvel. Ha igazán szerettél volna, apám, Hunyadi László ma is élne.

– Mária, Mária, igazságtalan vagy szegény, jó apáddal. Hunyadinak meg kellett halnia, mert ezt az ország érdeke így követelte. Te ezt nem érted, gyermekem...

– Nem is akarom megérteni. Hagyj magamra fájdalmammal.

– Nem, nem szabad így átengedned magadat bánatodnak. Mária, édes jó gyermekem, nézd, az öreg édesapád könnyörög előtted. Szegény, jó, üdvözült édesanyád nevében is kérek.

Mária érzéketlenül, fagyos márványarccal hallgatja apja könnyörgését, csak akkor rezzent össze, mikor az édesanyját emlegette.

– Mit akarsz tőlem, apám?

– Hallgass reám, gyermekem és ne merülj el makacsul, megátalkodottan sötét bánatodba. Fiatal vagy még, minden tavasz új virágokat, új örömeket hoz.

Mária sötét szeme apja arcán függött.

– Ez az egész, amit mondani akarsz?

– Nem. Meg kell mondanom, hogy kötelességed belenyugodni a megváltoztathatatlanba. És hidd el nekem, a Hunyadival kötött frigyed nem is lett volna szerencsés. A boldogtalanról nem akarok rosszat mondani, hiszen már elvette bűnei büntetését, de hidd el...

Nem folytathatta, mert Mária lángoló arccal, szikrázó szemekkel közbevágott:

– Elég! Ne hallgatom a beszédedet! Nem elég, hogy megöltétek, még az emlékéit is meg akarjátok gyalázn.

– Mária, elfelejted, hogy kivel beszélsz?

Mária arca ismét fehér lett. Mélyen és alázatosan meghajolt:

– Bocsánatot kérek Magyarország hatalmas nádorától és esdekelve kérem, hagyjon engem egyedül.

Gara szíve elszorult a fájdalomtól. Ez az ember soha senkit nem szeretett a leányán kívül. Szívét-lelkét csak két érzés hevítette: a nagyravágyás, a hatalom után való törekvés és az egyetlen leánya iránt érzett forró imádata. Most ott állt a leánnyal szemben, akit jobban szeretett a saját életénél és érezte, hogy annak szíve az övéhez közeledni többé nem fog.

– Mária – kezdte halkán, remegő hangon –, bármit érezz is irántam, én az apád vagyok és az is maradok, míg csak élek. Én remélem és tudom, hogy reád még igen fényes és boldog élet vár. Olyan élet, melyre még a legvakmerőbb álmaidban sem gondoltál. Ha csillapul bánatod, beszélünk még erről és sok minden más egyébéről. És most Isten veled, gyermekem!

Homlokon csókolta a halavány, fekete ruhás leányt. Mária nem ellenkezett. Némán, fagyosan, részvétlenül állt helyén. Szinte megkönnyebbülten lélegzett fel, mikor apja kiment az ajtón.

Gara sóhajtva ment ki az előcsarnokba, a szíve nehéz volt a fájdalomtól. Az imént gondolt nagyravágyó terveire sötét fátyol borult. Most riadt meg először a Hunyadi László kiontott véréért. De nem az ártatlan ifjú halála és nem a bűnbánás mardosta. Ez a gögös, kemény szív nem tört meg semmitől, csak mikor látta, hogy a kegyetlenül legyilkolt ifjú életéhez volt fűzve egyetlen leányának boldogsága.

De aztán megrázta magát és fölemelte fejét. Ej, mit! Nem szabad elcsüggedni. Mária még gyermek. Amilyen hamar kétségbeesett, olyan hamar megvigasztalódik. S ha majd bánata enyhül, el lehet neki mondani, hogy milyen nagy fény, szerencse, pompa vár reá.

És a nádor nagyravágyó, büszke szívébe vakmerő álmok lopódtak. Ott látta Máriát a trónon ülve, mint Magyarország királynéját. Gara jól tudta, hogy mennyire hatalmában tartja a fejedelmet. László király ellen lázongott az egész ország. A nagy Hunyadi János halála óta egyre nőtt, terjengett az elégtelenség. És a gyöngye, semmi erős elhatározásra képes ifjú király tehetetlenül állt a nemzet fellázadt haragjával szemben.

– Ha valaki itt rendet tud teremteni, az én vagyok! – gondolta Gara gögösen. – És én megmentem, megszilárdítom László király trónját. Rajta leszek, hogy békén és biztonságban uralkodjék rajta – de csakis Mária leányommal együtt.

S amint képzeletében látta Máriát, aranyhímzetes, hermelines ruhában, fején királynői koronával, fellángolt a szeme, és büszkén mondta:

– Akkor majd ő is meg fog vigasztalódni. A fény, a pompa, a hatalom elfeledteti vele halott vőlegényét. És eljön az idő, mikor megint szeretettel fordul felém a szíve és hálás lesz érte, hogy apai gondoskodásom Magyarország királynéjává tette.

Derült, sugárzó szemmel lépett be lakosztályába, de ott elkomorult az arca. Egy udvari ember, Hunyadi Mátyás, Rozgonyi és Kanizsai halálos ítéletét hozta. Rajta a király pecsétje. A halálos ítéletet három nap múlva kell az elítélteken végrehajtani a Szent-György téren.

A nádor egy pillanatig sötéten nézte az írást.

– Hát ennek meg kell lenni. A lázadókat el kell némítani s az utolsó Hunyadinak halál a fejére! Míg a Hunyadi János fia él, mindig veszély fenyegeti tervemet.

– A nép imádja a Hunyadiakat. Ha egyszer Mátyás feje is lehullt, akkor senki sem áll utamba többé. Mária biztos, határozott léptekkel ülhet fel a trónusra László király mellé – beszélget magában a nádor.

S ő is aláírta nevét az ítéletre, mely az utolsó Hunyadi ivadék s két derék magyar úr halálát jelentette.

S nem látta maga előtt a gyászruhás, fehérarcú Máriát, aki kétségbeesett zokogással siratja letűnt boldogságát, megölt mátkáját. A nádort elszedítette nagyravágyása, csak a királyi trónt látta maga előtt, melyre leányát fel akarta juttatni.

IV.

A halálos ítélet végrehajtásához csöndben és titokban készülődtek. Még jó emlékezetükben volt, hogy milyen zendülés támadt Hunyadi László kivégeztetése után. Hej, hogy recsegett-ropogott akkor László király trónusa! A fellázadt nép haragja akkor szétmorzsolással fenyegette. Csak Gara nádor erős, kemény keze tudta a gyöngé királyt helyén tartani. Mi lesz most, ha az utolsó Hunyadi-ivadék feje is porba hull?!...

Mikor már minden előkészült megvolt, korán reggel ezzel a hírral verték fel a nádort:

– Kanizsai és Rozgonyi az éjjel megszöktek!

Gara elsápadt. A harag és a rémület fojtogatta. Az udvari hírhozó vigasztalásképpen hozzátette:

– Hunyadi Mátyás itt maradt. Ő nem tudott elmenekülni.

– Ej – mondta a nádor dühtől rekedt hangon –, ez mind nem ér semmit. A halálos ítélet egyszerre lett kimondva mind hármójukra. Együtt is kell hát azt végrehajtani. A szökevények nem mehettek messzire, utánuk kell menni, üldözni kell őket. A foglyokat élve, vagy halva még ma látni akarom.

Az udvari ember mély meghajlással távozott. Egy félóra sem telt belé, mindenfelé katonaság száguldott keresni a bujdosó magyar urak nyomát.

Késő éjjel tértek vissza a katonák, de a foglyok nélkül. A kapitány, Ozorai Pál, állt a hatalmas nádor előtt.

– Uram, kegyelmes nádor uram, mi megtettük kötelességünket, de...

– A foglyok elmenekültek! – és a nádor arca úgy elsötétült, hogy a száz csatát látott vitéz remegni kezdett.

– Kanizsai és Rozgonyi a Szilágyi táborába menekültek.

– Gyávák, nyomorultak, árulók vagytok! – kiáltotta Gara magánkívül. – De ha azt hiszitek, hogy büntetlenül követhetitek el gaszágaitokat, tévedtek. A hóhér munkára vár, és ha Kanizsai és Rozgonyi elmenekültek, itt vagytok ti, akik...

Nem tudta folytatni, az ajtó hirtelen kinyílt. Ágnes állott a nádor előtt.

– Uram, kegyelmes nádor uram, Mária kisasszony...

A nádor haragja hirtelen elpárolgott, hogy helyet adjon a legnagyobb rémületnek. Leánya, egyetlen gyermeke mindennél drágább volt neki.

– Beteg a leányom? – kérdezte remegve.

– Mária kisasszony haldoklik. A tudós Boldizsár mester azt mondja, hogy már csak órái vannak...

A nádor hátratántorodott, mintha szíven szúrták volna. Aztán ügyet sem vetve többé a kapitányra, rohant Mária lakosztálya felé.

A kapitány fellélegzett. Megértette a helyzetet, hogy ha gyorsan határoz, megmenekülhet a halálos veszedelemből. Nem is habozott sokáig, hanem Ágneshez fordult:

– No, húgom, hát leszállt a hatalmas Gara-házra is az istenítélet! Még fel sem száradt a Hunyadi László kiontott vére, már haldoklik a Gara uram egyetlen gyermeke. Ez bizony gyors ítélet volt, gyors, de igazságos! Azt a szegény ártatlan leányt sajnálom, de hét úgy van megírva a bibliában is: szemet szemért, fogat fogért, gyermekért gyermekkel kell fizetni. A nádor elvette Szilágyi Erzsébettől a fiát, most őneki kell odaadni a leányát. Egyébként, ha a düh az imént el nem veszi az eszét, azt is megmondhattam volna neki, hogy Szilágyi Mihály tábora itt van tőlünk egy fél napi járásra és hogy jó lesz menekülni annak, akinek féltendője van. No, Isten áldjon meg, húgom!

Azzal sietve elhagyta a nádor palotáját és egyenesen vitézeihez sietett.

– Katonák, hűséges vitézeim, halálos veszedelemből menekülök. A nádor hóhérnak akarta átadni a fejemet, amiért nem bírtuk elérni Kanizsai és Rozgonyi uramékat.

– Gyalázat! – kiáltották a katonák.

– Én pedig azt mondom nektek, hogy szívemből örülök, hogy ezek a derék, jó magyar urak elmenekültek és nem estek áldozatul a király és a nádor vérszomjának. Bár a fiatal Mátyás úr is velük tarthatott volna! Katonák, vitézeim, nincs itt biztonságban már az igaz magyar ember élete. Nincs nekünk itt helyünk, nincs itt maradásunk. Menjünk előre, a Szilágyi Mihály táborába.

– Menjünk! – kiáltották a katonák s a király vitézei elindultak a Szilágyi tábora felé, bosszút követelni a Hunyadi László kiontott vééréért.

V.

László király estefelé tudta meg, hogy Szilágyi tábora félelmetes sokasággá növekedve itt van Buda alatt.

– Hívjátok a nádort! – mondta Balázi udvarnagynak, pár pillanatnyi habozás után –, ő majd megmondja, mit kell tennetek.

Balázi uram csak később tért vissza:

– Nos – sürgette a király türelmetlenül. – Nem tudod, hogy minden perc drága, hogy veszély van a késedelemben. A nádor hol maradt?

– A nádor halott leánya mellett ül, és azt siratja.

– Mária meghalt? – kérdezte a király megdöbbenve és megont reászakadt véres tettének tudata.

– Menj és jelentsd a nádornak ura és királya részvétét. Mondd meg neki, hogy látni óhajtom és beszélni kívánok vele.

Balázi távozott és lesújtva tért vissza:

– Uram, királyom, a nádor nem tud mással foglalkozni, mint halott gyermekével. Mária elment és vele együtt megsemmisült számára a földi világ. A hatalmas Gara László élőhalott lett. Barátai nem számíthatnak többé reá, ellenségeinek nincs mit követelniük rajta.

László király megsemmisülten roskadt helyére.

Balázi most közelebb lépett hozzá:

– Uram, hallgass meg alázatos jobbágyod szavát. Szilágyi tábora halálos gyűrűként szorongat. Zsoldosaid, katonáid egymásután szökdösnek át Szilágyihoz és ők kiáltják leghangosabban: bosszút követelünk Hunyadi Lászlóért!...

– Mit tehetek? – mondta kétségbeesetten a király –, végrehajtsam Mátyáson is a halálos ítéletet?

Balázi szánalommal és megvetéssel nézte a gyönge, vergődő királyt. Ez a belátástalan, korlátolt agyú, vérengző zsarnok Magyarország királya!... Egy pillanatig arra gondolt, hogy sarkon fordul és egyedül hagyja a szerencsétlen, nyomorult embert. Hadd teljesedjék be rajta végzete és Szilágyi Mihály bosszúja. De aztán erőt vett lelkén a szánalom és a megilletődés. Ez a gyámoltalan figura mindig csak eszköz volt mások kezében. Lehet-e ezt felelősségre vonni bűneiért? Azonfelül mégiscsak Magyarország királya volt. Szent István koronája nyugodott a fején. Lehet-e őt most halálos veszedelemben elhagyni?

Balázi a királyhoz fordult:

– Uram – mondta határozott, erős hangon –, itt semmiféle erőszak nem segíthet. Legkevésbé segíthet a gyilkosság. Eléggé ránk nehezedik Hunyadi László kiontott vére. A nép lázong, forrong és ostrommal fenyegeti palotádat. Szilágyi Mihály serege, mint fojtogató vasgyűrű vesz bennünket körül. Most még nyugat felől nyitva az út, de ki tudja, mi lesz pár óra múlva?...

– És katonáim? Ők megvédenek engem!

– Ne áltasd magadat, uram, katonáid mind a Hunyadiak pártján vannak. Egyik részük már itt hagyott, a másik rész forrong, zúg, elégedetlenkedik. Ezeknek csak egy kis jel kell, hogy mindennek vége legyen. Itt senki sem fog Szilágyi tábora ellen komolyan küzdeni. Meg kell tudnod a valót, uram. Hatalmas, erőszakos híved, Gara László, élőhalottként virraszt leánya holttesténél és te... te nem tehetsz egyebet, felséges uram, mint hogy menekülsz nyugat felé, míg nyitva az út.

– Menekülni a saját országomból? – mondta László sápadtan.

Balázsi szánalommal nézett végig rajta és így szólt:

– Uram, vitatkozásra, beszédre nincs idő. Most még menekülhetsz. Egy óra múlva talán már nyugat felé is el lesz zárva az út. Saját vitézeid zárhatják el, ők szolgálnak át Szilágyi bosszúszomjának. Határozz gyorsan, én szerzek álruhát.

László halálsápadtan, remegve ugrott fel:

– Menjünk, Balázsi!

Majd megállt egy percre és elgondolkozva mondta:

– És Mátyás?

Balázsi töprengett egy percig:

– Hunyadi Mátyást magunkkal visszük – mondta azután. – Vigyázzunk reá s ha ő túszyanánt kezdedben van, könnyebben alkudozhatsz nagybátyjával, Szilágyi Mihállal. Amint biztonszágyban leszel, írsz egy levelet Hunyadi János özvegyének, megígéred, hogy Mátyásnak egy haja szála sem fog meggörbülni. Ha ő közbenjár érted Szilágyi Mihálnál: ne félj, Erzsébet asszony nem hagyja a fiát.

– És te, Balázsi, ugye nem hagysz el?

Könnyek csillogtak a gyámoltalan király szemében. Balázsi nyugodtan felelt:

– Veled megyek, uram és elkísérlek menekülésedben. Meg is védelek, ha szükséged lesz reá. Egyet azonban kikötök: amit királyi szavadra fogadtál, megtartsad. Hunyadi Mátyásnak egyetlen haja szálát sem szabad meggörbítened.

– Fogadom – mondotta László, és kezét nyújtotta Balázsinak.

S egy óra múlva már vágató paripán rohantak a nyugati határ felé. A tüzes ménék László királyt, Hunyadi Mátyást, Balázsit és László egyik kedves emberét, Lubomirszky grófot vitték. A négy urat néhány hűséges vitéze követte. A menekülők Csehország felé, Prágának vették útjukat. László király hű szövetséges társa, a hatalmas Podjebrád király Prágában trónolt s a fiatal király tőle remélt segítséget.

VI.

Podjebrád király udvarában rangjához illő tisztelettel fogadták a menekülő László királyt. A mindenkinek feltűnt, hogy a cseh király Lászlót hűvös udvariassággal, Mátyást pedig kitörő szeretettel ölelte magához:

– Isten hozott udvaromban, öcsém! Mondanom sem kell, hogy Podjebrád udvarában nem fogoly vagy, hanem kedves, szeretett, drága vendég. Szerencsés ember vagyok, fiú, mert

ismertem apádat és kezet szoríthattam a világ legnagyobb hőisével. Remélem és hiszem, hogy nem méltatlanul viseled a Hunyadi nevet. Most pedig kövess, elvezetlek leányomhoz, körülbelül veled egykorú gyermek, jól fogjátok érezni magatokat egymás társaságában, míg mi, felnőttek, a komoly dolgokat hányjuk-vetjük meg.

Ezzel elvezette Mátyást. Balázi elégedetten és mosolyogva, a király és Lubomirszky sötéten néztek a távozók után.

Lubomirszky csak addig várt, míg Balázi el nem távozott, aztán a királyhoz fordult:

– Láttá-e, felséges uram, hogy mint fogadták a Hunyadi fiát, mintha csak egy uralkodó fejedelem állott volna előttük? Megölelgeti, leányához vezeti, míg felségedhez csak a köteles udvariasság szavait intézi.

– Az én csillagom hanyatlóban van – mondta László komoran. – Balsejtelmek gyötörnek, úgy érzem, hogy reám nézve már mindennek vége!

– Felséged ok nélkül gyötri magát. Ha most a helyzet szomorú is, bizonyára nem marad így soká. Felséged visszafoglalja trónját, melyhez isteni és emberi törvények szerint joga van. Itt csak egy akadály van...

Elhallgatott, mintha nem merné folytatni. Látva azonban a király kérdő tekintetét, bátrabban folytatta:

– Itt csak egy akadály van az útban. Ha ezt elhárítottuk, biztos lesz győzedelmünk.

– És ez az akadály?...

– Hunyadi Mátyás személye. Míg ennek a famíliának csak egy tagja is életben van, felséged trónja soha biztosságban nem lesz, nem lehet. A kormányzó, Hunyadi János, már maga is trónra vágyott, annál inkább a fiai...

– Mátyás még gyermek – vetette ellen László király.

– Tizenhét éves gyermek, de lelke telve van nagyravágyással, bűnös, felségsértő gondolatokkal. Ezeket már a bölcsőben oltotta bele az anyja. A nagyravágyó Szilágyi Erzsébet keltette fel bennük az uralkodás gondolatát. Egy hunyadi embertől hallottam, hogy László és Mátyás már kisgyermek korukban királyosdit játszottak.

Mivel a király nem felelt, csak révedezve, tűnődve nézett maga elé, a gróf folytatta:

– No, László már meglakolt nagyravágyásaiért. De itt van a másik fiú, Mátyás. Azt hiszed, felséges uram, hogy Szilágyi Erzsébet elfelejtette nagyravágyó álmait? Egyik fiának porba hullt a feje, de itt van a másik fia, annak homlokára jól illenék a te koronád...

László indulatosan kapta fel a fejét:

– Azt hiszed, hogy koronámat akarják?

– Nem hiszem, uram, hanem tudom. Szilágyi Mihály nagy sereget gyűjtött, talán már be is vonult Budára, a te királyi várudba. Talán már készíti is elő a palotát, hogy illően fogadhassa unokaöccsét, Mátyás királyt.

– Soha! – kiáltott László magán kívül. – Inkább meghalok!

– Te halsz meg, uram?!... Miért?... Nem jobb volna, ha inkább más valaki...

– Hallgass! Egy szót sem akarok hallani többé gyilkosságról! Elég volt! Aztán meg elfelejtetted, hogy most bujdosó, menekülő vagyok, aki Podjebrádtól kért és kapott vendég szeretetet? Mit beszélsz itt nekem életről – halálról? Van nekem itt jogom efelől határozni? Király vagyok-e én e cseh udvarban?

– Csillapodj, uram – mondta Lubomirszky halkán. – Jól tudom, hogy te itt nem gyakorolhatsz kegyelmet és nem oszthatsz halált, de hát nem is erre gondolta én...

– Hát ugyan mire? Podjebráddal akard kivégeztetni Mátyást? Nem láttad, mint ölelgette, mintha királyi sarjadedekkel állana szemben? Nem láttad, hogy mint vezette be leányához, Katalin hercegnőhöz?

– Csillapodj uram és hallgasd meg nyugodtan hűséges szolgálodat. Nincs itt szó halál-ítéletről, nyilvános kivégeztetésről. Ehhez most se módunk, se hatalmunk. Másképpen kell Mátyás személyét eltenni láb alól, hogy koronád biztosságát többé nem veszélyeztesse semmi.

Közelebb hajolt Lászlóhoz, mintha még a falaktól is remegne, hogy amit most mond, hallani fogják.

– Látod-e ezt a gyűrűt, uram? A zöld türkizkő alatt halálos mérég van. Csak egy cseppet kell valakinek a poharába tölteni és elalszik örökre, fájdalom nélkül. És ha tervünk sikerül, holnap Mátyás már mély, álomtalan álomba merül. Szilágyi Erzsébetnek nem lesz senkije, akiért vakmerő álmait tovább szője és Szilágyi katonái lassanként maguktól szétszélednek, nincs kiért küzdeniük, harcolniuk. A Hunyadi-fiún kívül más trónkövetelő nem lehet. Te visszatérsz országodba és Mátyás itt marad örökre a cseh földben.

László mereven, falfehéren hallgatta Lubomirszkyt, aztán hirtelen megfordult:

– Tégy, amit akarsz! Én nem avatkozom semmibe, fáradt vagyok, aludni akarok.

VII.

Mátyást ezalatt bevezették Katalin hercegkisasszonyhoz. Podjebrád leánya szelíd bátorsággal fogadta a sorsüldözött magyar ifjút.

– Isten hozott édesapám házába! – mondta Katalin kezét nyújtva Mátyásnak. – Érezd magad olyan jól köztünk, mintha otthon volnál azok között, akik szívednek legkedvesebbek.

Mátyás arca elborult:

– Az én otthonom, hercegnő? Kitudja, látom-e még valaha? Szerencsétlen földönfutó vagyok, aki mindenemet elvesztettem.

Katalin lelkes, szép szeme könnyes lett.

– Nem, Mátyás, ne beszélj így, nem szabad így szólnod. Él a te áldott jó édesanyád és bizonyára minden reggel, minden este imádkozik érted, és szerencsés hazatéréседért.

– Igazad van, hercegnő. Bűn volt, hogy egy pillanatig is megfélemedtem a legjobb, legnemesebb szívű anyáról.

– Mátyás, én irigyellek téged, habár szerencsétlen földönfutónak is nevezted magadat. Nem lehet szerencsétlen, vagy boldogtalan az soha, aki odahajthatja fejét a jóság és a szeretet forrásához, az édesanyja ölébe. Látod, Mátyás, én még csak három éves voltam, mikor elvesztettem anyámat.

Mátyás meghatottan és elmerengve nézte a cseh királykisasszony kedves, szép arcát.

– Ha írok édesanyámnak, hercegnő, meg fogom írni, hogy elhagyatottságomban milyen jó és kegyes voltál hozzám. S édesanyám úgy fog imáiban megemlíteni, mintha tulajdon édes gyermeke volnál.

Még sokáig elbeszélgettek Hunyadi Mátyás és a cseh királykisasszony és mindketten úgy érezték, hogy minden egymással váltott szó a lelküket hozza közelebb egymáshoz.

Később az udvarmester jött Mátyásért, hogy lakosztályába vezesse. Alig ért Mátyás szobájába, Balázi uram jelentkezett nála:

– Ha írni, vagy üzennivalód volna, uram, a mi szép hazánkba, bízd reám, én elintézem írásodat, vagy üzenetedet, mert holnap indulok hazafelé.

– Balázsi – mondta Mátyás nagyot sóhajtva –, boldog ember vagy, bár én is veled mehetnék!

– Éltet a reménység, hogy nemsokára otthon leszel nálunk. De addig is igen kérlek: vigyázz magadra.

– Hogyan? – kiáltá Mátyás keserűen – hát nem elég még az áldozat? Nem volt elég, hogy szegény, jó László bátyámat galád módon meggyilkolták, hogy édesanyám lelkét örök gyászba borították, nem volt elég az, hogy földönfutóvá, szerencsétlenné tettek, még itt is, idegen király udvarában is orgyilok fenyeget?

– Mátyás, én nem mondhatok neked semmit. Nem mintha titkot akarnék tartani előtted, hanem mert magam sem tudok semmit. Én csak látok, gyanítok, sejtek. És sejtelveim szörnyű sötétek. Uram, te a Hunyadi-ház utolsó sarja vagy. Egy szerencsétlen ország szeme néz reád reménykedve és éppen ezért gyűlölnék sokan, akiknek útjában állasz.

– A királyra gondolsz – mondta Mátyás, Balázsi vállára téve jobbját.

Balázsi csak kezével intett.

– A király? Ugyan hát még ő is számít? Mindnyájunk szerencsétlensége, hogy hős apád trónra ültette a szerencsétlen, gyöngé, ingatag, állhatatlan embert. Átka lett a nemzetnek, melyet boldogítania kellett volna. De hagyjuk ezt. Ő már senki és semmi. Egy koronás árnyék. Egy testben-lélekben leromlott, összetört figura. És még hozzá a boldogtalant mindig erős akarátú, gonosz indulatú emberek vezették. Előbb az átkos emlékű Cillei Ulrik, majd a hatalomvágytól meghibbant agyú Gara nádor s végre most ez a sötét lelkű Lubomirszky gróf...

– Azt hiszed, hogy a gróf valami rosszat tervez?

– Egyik ellenségedtől sem félek annyira, mint tőle. Ajkán mézédés mosoly, szemében a szeretet tüze ragyog. Sima, mint a kígyó és ékes szavú, mintha csurgatott méz folynék ajkáról. Amellett képes reá, hogy míg egyik kezével barátságosan magához ölel, a másikkal markolatig döfi a tört szívedbe.

– Balázsi, nem túlozol egy kicsit? Irántam való szereteted és aggodalmad nem tesz vajon elfogulttá?

– Uram, én ismétlem, nem tudok bizonyítani semmit. Csak ösztönszerűen irtózom ettől az édes szavú, kígyósimaságú embertől. Úgy jár a király nyomában, mint a gonosz szellem, folyton a fülébe duruzsol, és nem hiszem, hogy kegyes imádságokat...

Mátyás elmosolyodott:

– Ezt én sem hiszem, Balázsi. És nagyon köszönöm hú barátságodat, még ha túloznál is egyben-másban.

– Csak azt ígérd meg, uram, hogy vigyázol magadra.

– Ígérem, Balázsi. De elfelejted, hogy Podjebrád udvarában vagyok. A cseh király megőrzi vendégét minden bántalomtól.

– Oh igen, Podjebrád jó embered. Szerette hős apádat, kedvel téged. Meg is fog őrizni minden nyílt bajtól, minden látható veszedelemtől, de nem őrizhet meg a titokban bujkáló orgyiloktól, vagy...

Nem tudta folytatni. Az ajtó kinyílt és Lubomirszky lépett be rajta.

– Uraim, László király szívese lát mindkettőtöket egy kis baráti poharazásra.

Balázsi megszorította Mátyás kezét, mintha titokban valamire figyelmeztetni akarná, aztán meghajolt és csak ennyit mondott:

– Őfelsége kegyes meghívását örömmel fogadjuk. Rendelkezzél velünk, uram.

– László király a fehér teremben vár bennünket.

– De, Balácsi, hiszen te indulni akartál – mondta Mátyás kissé csodálkozva.

– Úgy van. De meggondoltam a dolgot és egy napra elhalasztom az utazást, hogy a király kegyes meghívásának eleget tehessek.

Lubomirszky hirtelen közbeszólt:

– Ha indulni akarsz, lovag, ne tartóztasd magad. Majd én kimentelek őfelségénél.

– Köszönöm kegyességedet, gróf uram, de ezt a ritka kitüntetést mégsem akarnám elmulasztani.

– Úgy hát induljunk – mondta Lubomirszky kedvtelenül. Szemmel láthatólag nem nagyon örült annak, hogy Balácsi is velük fog tartani.

A fehér terembe érve, a királyt még nem találták ott, de már sok meghívott cseh úr ült együtt. Lubomirszky sürgött-forgott, mintha csak a távollevő házigazdát helyettesítené.

– Felséges urunk késik, talán addig is üríthetnénk egy pohár bort László király egészségére?

Ő maga töltött Mátyásnak és Balázsinak. Az urak fölemelték a poharakat, ebben a pillanatban lépett be a terembe a király.

Mindenki felugrott, hogy a királyt üdvözölje, senki sem figyelt arra, hogy mi történik az asztalnál. Balácsi szépen lassan elvette Mátyás elől a poharat és egy közeli pohárszékre tette.

A király kedvtelen és komor volt. Az urak köszöntését rövid fejbólintással fogadta. De csodálatosképpen kerülte mindegyik tekintetét, különösen a Mátyásét.

– A király rosszkedvű – mondták egymásnak az urak –, csak azt nem értjük, hogy miért hív ilyenkor vendéget?

Annál élénkebb volt Lubomirszky. Folyton ott sürgött-forgott a vendégek között. Mikor Mátyás előtt egy üres poharat látott, kimondhatatlanul jó kedve lett. Persze sejtelve sem volt arról, hogy az üres poharat Balácsi csempészte Mátyás elébe.

A király semmiféle ételhez-italhoz nem nyúlt. Arca hol fehér volt, hol kísértetiesen sápadt. Alig várta, hogy vendégei távozzanak, és egyedül maradjon Lubomirszkyval.

– Uram – mondta a gróf diadalmasan –, megtörtént, Mátyás kiitta a bort.

– Láttam az üres poharat – mondta a király komoran –, és mintha a pokol minden ördöge vigyorgott volna felém a pohár mélyéből...

– Ej, uram, ez nem királyi beszéd. Zokon ne essék hű szolgád szava, de nem hittem volna, hogy megtorpansz az utolsó lépés előtt. Mátyás most aludni tér, hogy többé soha fel ne ébredjen. S neked és trónusodnak nem kell többé rettegni a Hunyadi névtől.

– Ez igaz. De én fázom és borzongok. Ijesztő nagy sötétséget látok magam előtt és ebből a sötétségből szörnyetegek nyújtják felém karjaikat, hogy magukhoz ragadjanak az örök kárhozatba.

– Álmos vagy, uram, és rosszkedvű. Reggel majd, ha felébredsz, friss és vidám leszel. Menjünk aludni!

– Félek a sötétségtől és arra gondolok, hogy ennek az éjszakának többé soha virradatja nem lesz.

– Nyugtasd meg magadat, uram, hű szolgád melletted lesz.

– Nem, Lubomirszky, te csak nyugodjál le. Én is megpróbálom a pihenést. De várj, szomjúság gyötör.

Odalépett a pohárszékhez és kiürítette a bort, amit Lubomirszky Mátyásnak töltött.

– Kellemes, jó, üdítő íze volt – mondta László király –, mintha a szívem sem verne olyan erősen. Azt hiszem: az éjjel nyugodtan fogok aludni...

– Aludj nyugodtan, uram. Jó éjszakát!

És László király aludt. Aludt mélyen, hosszan, álomtalanul, örökké. A Mátyásnak készített ital megtette hatását. László király csöndesen, fájdalom nélkül átszenderült a másvilágra, itt hagyva a száz sebből vérző országot, melyet az ő uralkodása tett szerencsétlenné.

És másnap korán reggel Prága összes harangjai komorna zúgtak, kongtak. Komor hangjuk messzire hirdette, hogy Podjebrád király koronás vendége, V. László magyar király, az éjszaka meghalt.

VIII.

Volt-e valaki, aki igazán, őszintén gyászolta az elhunyt királyt? Aligha. Lubomirszky rémulten menekült Prágából. De az ő szívében sem volt sajnálkozás az ifjan elhunyt fejedelem halála miatt. Ha kesergett és bánkódott valamiért: az bizonyára nem László király halála volt. Nagyravágyó terveit, szétdúlt álmait siratta.

Most még egy mentség van: vágdatni Magyarországra és a trónt megszerezni a Hunyadiak valamelyik halálos nagy ellenségének. Lubomirszky az első pillanatban Garára gondolt. De aztán csak kezével legyintett. A nádor lelke megtört és eltemették leánya holttestével együtt. Aki itt járkal, bolyong, tesz-vesz, az már csak árnyéka az igazi Gara nádornak, a nagyravágyó, büszke, hatalmas embernek. Az igazi Gara László ott fekszik Mária koporsója mellett.

– Hát hagyjuk ezt – gondolta Lubomirszky –, hiszen itt van Újlaki Miklós. Hatalmas, erős akaratú ember. Ha király lesz, sohasem fogja elfelejteni, hogy én egyengettem útját, mielőtt a trónus lépcsőjére felhágott.

És váltott paripákon vágdat Lubomirszky megvinni a király halálhírét. A királyét, kinek halála csak megnyugvást és megkönnyebbülést szerez mindenkinek. Jól járt a boldogtalan, csak keservére és átkára volt mindenkinek.

Szomorú búcsúztató, de vajon érdemelt-e egyebet a király, kit a balvégzet és a rossz sors ültetett a magyar trónusra?

A prágai udvarban megdöbbenéssel fogadták a koronás vendég hirtelen halálát. De szánalmat, vagy részvétet nem érzett senki a halott iránt.

Podjebrád maga tudatta a hírt a fiatal Mátyással.

– László király meghalt s régi törvény: a halottakról vagy jót, vagy semmit sem szabad beszélni. Nem is akarom bántani a boldogtalan emlékezetét. Fejedelmi rangjához illően temettetem el s ha akarod, te is megadhatod neki a végső tisztességet.

Mátyás fejével bólintott, Podjebrád folytatta:

– Hunyadi, anélkül, hogy a boldogtalan királyt bántani akarnám, még meg kell, hogy mondjak neked valamit. Kötelességem, hogy erről felvilágosítsalak. Mikor ma reggel László királyt belső kamarása halva találta ágyában, a hír villámgyorsan terjedt szét az udvarban. Alig jelentették nekem a hírt, kihallgatásra jelentkezett nálam honfitársad, Balázsi Pál és különös, rémületes dolgokat mondott el.

Mátyás lélegzetét is visszafojtotta, úgy hallgatott.

– Balázsi azt mondotta, hogy László király hirtelen halála nem a természet parancsszavára történt. Méreg, halálos, gyorsan ölő méreg oltotta ki a fiatal király életét. És ez a méreg véletlenül tévedt Lászlóhoz. Ez a méreg a te poharadba volt töltve, Hunyadi.

– Úgy van, uram – mondta Mátyás megrendülve. – Most már jól emlékszem mindenre. Tisztán állt előttem az egész dolog. Tegnap Lubomirszky László király nevében barátságos poharazásra hívott bennünket. A fehér teremben nagy társaság gyűlt össze. Cseh és magyar

urak. A király még nem volt jelen. Lubomirszky felszólított, hogy addig is ürítsünk egy pohár bort László király egészségére. Ő maga töltött poharamba. Jól emlékszem, meg is köszöntem figyelmességét. Éppen inni akartam, mikor Balázsi elvette előlem a poharat és a pohárszékre tette a többi ital mellé. Ebben a pillanatban lépett be a terembe László király. Minden szem reá szegeződött, mindenki őt üdvözölte és így Balázsi mozdulatát senki sem vette észre. Egy darabig még együtt maradtunk. A király nagyon levert és búskomor volt. Annál vidámabb és élénkebb volt Lubomirszky.

– Mi később mindnyájan távoztunk – folytatta Mátyás –, a király egyedül maradt a gróffal.

– S ott maradt a pohár is a neked szánt méreggel, Mátyás fiam. László király valószínűleg megszomjazott és kiürítette a neked szánt bort. Az emberek vétkeztek, az Úr Isten ítél! Ítélt gyorsan, keményen, igazságosan. Meghajtjuk fejünket ítélete előtt és hálát adunk az ég Urának, hogy téged, kedves Mátyás fiam, a veszedelem elkerült.

– Felséged kegyes jósága sohasem szűnő hálával tölti el lelkemet.

– Atyádra gondoltam, fiú. A nagy hősré, aki barátom volt, akit az egész világ nagy veszteségére oly korán ragadott el a halál. Hiszem és remélem, hogy e hős apának méltó fia leszel. A Hunyadi név nem merülhet a feledés, a sötétség tengerébe. Isten csodája megmentette, életedet, használd azt jóra, nemesre, hasznosra.

Mátyás lehajolt, hogy megcsókolja atyai jó barátja kezét. De Podjebrád nem engedte, homlokon csókolta Mátyást.

– Ami megtörtént, megtörtént. László királyt eltemetjük, s a méregpohárról nem beszélünk. A bűnös Lubomirszky megszökött udvaromból. Az Úr ítél és halált osztott. A mi dolgunk marad a temetés.

És idegen földbe, komor gyászpompa közt kísérték ki V. László tetemét. Podjebrád minden királyi díszet megadatott vendégének utolsó útjára. Maga is kikísérte László holttestét, ott volt az egész udvar mélységes gyászban. A harangok három napig zúgtak-kongtak, gyászolva az elhunyt királyt. Külső pompa, hivalgó gyász, királyi tisztesség volt elég, de egyetlenegy könnyes szemet nem lehetett látni, egyetlenegy fájó sóhajtást nem lehetett hallani. László királynak a legrettenetesebb elmúlás jutott bűnei büntetéséül. Egyetlenegy forró könnycsepp se hullott utána, mikor örök pihenőhelyére leeresztették. Elfeledve, megsíratlanul, részvét és emlékezés nélkül elmúlni, érhet-e szomorúbb vég halandó, bűnös embert?!...

IX.

Az elárvult magyar koronára sokan tartottak számot. A szerencsétlen emlékezetű V. Lászlónak két leánytestvére volt. Egyik Vilmos szász hercegnek, a másik Kázmér lengyel királynak volt a hitvese. Testvérük halála után mindkettő bejelentette, hogy jogot tart a magyar trónra. A magyar nemzet válasza azonban rideg és elutasító volt: idegent többé nem ültetünk Szent István trónjára.

Ez a válasz nagyon is ínyére volt a hatalmas erdélyi vajdának, Újlaki Miklósnak. Volt is pártja, aki erősen tüzelt mellette. De ez a párt csak kis töredék volt. A nemzet szíve csodálatos egyetértéssel egy nevet suttogott. A törökverő, világhírű hősnek, Hunyadi Jánosnak a fiát, Mátyást kívánta haza mindenki.

Róla magáról még keveset tudtak. Ifjú, komoly, nagyelméjű, akit László király túszyanánt vitt magával Prágába. Ám annál többet emlegették az atya áldott nevét s László bátyjáját, aki vértanúhalált szenvedett az esküszegő V. László ítélete miatt.

Szilágyi Mihály táborában is lelkes volt a hangulat. Ők érezték meg leghamarabb, hogy az ország szíve mit érez, mit kíván. Mihály úr azonnal gyorsfutárt küldött hűgához, Szilágyi Erzsébethez.

A nagy hős özvegye immár teljesen gyászának élt. Siratot megdicsőült férjét és orvul legyilkolt fiát. S a másik, a kisebbik, arról sem tud semmi biztosat, néha azt hiszi, hogy megtartotta az Úr kegyelme, máskor meg rémes képek gyötrik. Ki tudja, mi van vele? Mi van Mátyással? Talán soha többé látni nem fogja, soha többé szerető anyai karjába nem zárhatja legkisebbik fiát, az egyetlen...

A futárt a hűséges Borbála asszony vezeti be Hunyadinéhoz. A gyászruhás özvegy föl-emelkedik imazsámolyáról.

– Légy üdvöz, kegyelmes nagyasszonyom. Bátyád, Szilágyi Mihály nagy örömhírt küldött velem.

Erzsébet asszony megrázta fejét:

– Nem hiszek már az örömben. Tele van az életem keserű megpróbáltatással. Csak azért imádkozom, hogy újabb gyász és siralom nem szakadjon ránk.

– Nem, nagyasszonyom. A virradat napja reánk köszöntött. Azt tudod, hogy az esküszegő király meghalt.

Erzsébet asszony kezével intett:

– Hallgass, ne beszélj róla. Megbocsátani nem tudok neki, de haragom és átkom se kövesse őt oda, ahol áll, az örök Igazság trónusa elé. Legyen lefeledve neve és emléke.

– Úgy van, nagyasszonyom. Felejtjük el, hogy élt, hogy oly sokáig nyomorította ezt a szegény országot s annyi gyászt hozott családnadra. De most már elmúlnak a gyász és megpróbáltatás napjai. Nagy dicsőség és méltóság vár a fiadra, nagyasszonyom.

– Én csak életéért és boldogságáért imádkozom – mondotta Erzsébet asszony sóhajtván. – Láttam az idők változását és megtanultam kevésbe venni az emberek szerencsáját. Volt-e boldogabb, dicsőbb asszony nálam? S most gyászruhámban siratom mindazt, ami elmúlt s amit többé vissza nem kapok. Nekem már csak egy dolgom van itt e földön: imádkozni egyetlen fiam életéért.

– És ha megtudod, hogy V. László elárvult trónjára őt kívánta a nemzet színe-java, őt kívánja minden igaz hazafi. Vajon büszke és boldog leszel-e, kegyelmes nagyasszonyom?

Erzsébet alázatosan lehajtotta fejét és így felelt:

– Akkor még többet fogok imádkozni, még alázatosabban, még buzgóbban kérem az Urat, tegye méltóvá fiamat nagy és nemes hivatásához.

Azzal intett Borbálának, hogy vezesse el a futárt és lássa el illendően Szilágyi Mihály emberét. Ő maga pedig fejét kezére támasztva elmerengett a múlt sötét, kínzó emlékein...

X.

Mátyás ezalatt még mindig Prágában volt. A sötét felleg, amely az utóbbi időkben ólomsúllyal nehezedett lelkére, oszladozni kezdett. A boldogtalan emlékü király halála óta biztonsággal élt. Hiszen mióta László bátyját lefejezték, neki is állandóan rettegni kellett a verpadtól, a törtől, vagy a méregtől. Most már tudta, hogy élete biztonságban van. Podjebrád atyai jóindulatot tanúsított iránta az első perctől kezdve. Mikor csak tehetett, mindig felemlítette az ifjúnak hűs atyját, a nagy kormányzót, a törökverő Hunyadi Jánost. Ilyenkor az ifjú szeme a büszkeségtől és boldogságtól lángolt. S szívében titkos fogadalmat tett, hogy minden erejével igyekezni fog atyja nagy nevéhez méltóvá lenni.

De legjobban akkor érezte magát az ifjú Mátyás, ha Podjebrád király leányával, Katalin hercegnővel beszélgetett. Az ifjú, szelídlelkű leánya előtt megnyílt a szíve, lelke, előtte nem tudott titkot tartani. Elmondotta Katalin előtt életének történetét. Még csak tizenhét éves volt az ifjú Hunyadi, de már ennyi bajon, vészen, viszontagságon ment keresztül. Katalin könnyes szemmel hallgatta Mátyás elbeszélését és különösen meghatotta, mikor Mátyás így szólt hozzá:

– Látod, hercegnő, mióta a biztos haláltól, a méregpohártól oly csodálatos módon megmenekültem, biztos vagyok benne, hogy édesanyám óvó imádsága vesz körül és megőriz minden veszedelem, minden baleset ellen.

– Úgy van – bólintott Katalin –, és milyen boldog vagy te, Mátyás, hogy egy ilyen édesanya szeretete örökös feletted a távolból. Látod, én három éves voltam, mikor elvesztettem az édesanyámat. Jól emlékszem, mikor utoljára bevitték szobájába és az ágy mellé térdepeltem. Az anyám fejemre tette a kezét és sokáig imádkozott, aztán homlokon csókolt és intett, hogy vigyenek ki a szobából. Még aznap meghalt és én árva lettem. Azóta már sok-sok hosszú esztendő telt el, de én ma is érzem lelkemben annak az utolsó búcsúcsóknak melegét, üdvösségét. S néha úgy tetszik, hogy egy láthatatlan szellemkéz a fejem felett lebeg és áldást szór reám. És látod, ha nem vagyok biztos benne, hogy helyes-e, vagy helytelen, amit cselekszem, vagy cselekedni akarok, mindig azt kérdelem magamtól: mit szólna hozzá ő, aki régen elköltözött? És mindig kitalálom tanácsát és sohasem mulasztom el azt követni, amit parancsol. Pedig az én anyám már réges-régen halott. Milyen boldog lehetsz te, Mátyás, aki felett egy élő édesanya szeretete örökös és virraszt, Ha visszatérsz hazádba, csókold meg édesanyád kezét helyettem is és mondd meg neki, hogy gondoljon reám szeretettel, szegény, távolban élő, árva leányra.

S Katalin elmerengve nézett maga elé és sóhajtott. Mátyás ekkor elkezdett neki beszélni otthonáról. Először a kolozsvári házról, ahol született, majd a vajdahunyadi házról, a gyönyörű várkertről, ahol csodálatos színű rózsák teremnek.

– Ha valaha hazajutok még Magyarországra, a legszebb, legnemesebb faj rózsát a te tiszteletedre Katalinnak fogom nevezni – mondta Mátyás a cseh királykisasszonynak –, és mikor erre a rózsára nézek, mindig reád fogok gondolni, hercegnő és arra, hogy apád udvarában, hová fogolyként cipeltek, otthont, védelmet, barátságot és szeretetet találtam.

– Örvendek, hogy így gondolkozol, öcsém – mondta most Podjebrád, leánya szobájába lépve. – Amit érted tettem, az mind csak kötelességem volt s igazán semmiség ahhoz, amivel apád hősi nevének tartozom. De bármint álljon is a dolog, örvendek, hogy háládatos, hű, jó, gyöngéd szíved van. Nemes erényeket, kiváló virtusokat viszel magaddal dicső utadra Mátyás.

S mivel látta a fiatal Hunyadi bámuló tekintetét, közelebb lépett s a fiatalember vállára tette kezét:

– Fiatalember vagy és dicső hivatásra szánt téged a sors, hiszem, hogy meg is fogsz felelni annak. De hallj meg mindent magad a magyar futártól, aki vágatva jött Budáról prágai udvaromba.

Azzal intett s az ajtóban megjelent a futár fáradt, összetört alakja. Látszott rajta, hogy a nagy út nagyon megviselte, de szeme lángolt, égett a boldogságtól, a büszkeségtől. Nagy öröm töltötte el a szívét, hogy reá bízták a dicső hírt. Reá, aki annak idején a gyász hírt hozta Szilágyi Erzsébetnek László fia haláláról.

A futár Podjebrád intésére előlépett és letérdelt Mátyás előtt:

– Üdvöz légy, uram, királyom; boldog a te hűséges szolgád, hogy ő hajthat először térdet fejed előtted és ő esküdhetik örök hűséget a dicső emlékű Hunyadi János fiának, Mátyás királynak.

Mátyás sápadtan, megrendülve állt helyén. Mintha a sorsnak ez a nagy kitüntetése lesújtotta volna lelkét. Mintha a súlyos, kemény feladatra gondolt volna, mely előtte áll, a szerencsétlen országra, melyet a gyöngelőlkű, hitvány László király tönkretett. Az egymással állandóan osztályoskodó és féltékeny főurakra, az elmaradt, tudatlan nemességre és a kiszípolyozott, állati sorsban tengődő szegény népre. Milyen dicső, de milyen nehéz munka vár reá! Nem csoda hát, ha a tizenhét éves ifjú megrendült, elhalványodott. Hiszen ő már jól tudta, hogy az olyan király, akinek nincs lelkiereje és szívjósága dicső hivatásához, átka, gonosz szelleme, hóhérja lesz az országnak. Egy pillanatig némán, lehajtott fővel állott helyén. Ki tudja, mi minden viharzott át e pillanatban lelkén? Ki tudja, talán néma, hangtalan imádság is szállt fel az eget urához, hogy adjon neki elég erőt kötelessége teljesítésére...

Ám a néma tűnődés csak percekig tartott. A fiatal tizenhét éves ifjúban Hunyadi János és Szilágyi Erzsébet vére keringett. Hősi, dicső, bátor, küzdést szerető vér. Ha nagy és nehéz a küldetés, amely reá vár, annál dicsőbb dolog lesz azt betölteni. Felemelte fejét és nyájasan, de méltósággal intett a futárnak, hogy álljon fel.

– Köszönöm üdvözlétedet és hűséged kifejezését, lovag. Kegyelmi és jó akaratunk mindig veled lesz, míg élünk.

– Most pedig – mondta Podjebrád – beszélj el nekünk mindent.

– Felséges uram – mondta a futár – a nemzet szívében már az utolsó esztendő alatt forrt, izzott az elégtelenség. Az áldott emlékű László úr kivégeztetése után a nép meggyűlölte királyát és mikor a gondviselés végre megszabadított bennünket tőle, a megkönnyebbülés sóhaja fakadt fel a lelkekből. Most jött az örült, ádáz torzsalkodás a magyar koronáért. Előállt Frigyes német császár, aztán jöttek a meghalt király sógorai s mikor végre a nemzet egyakarátulag kimondotta, hogy Szent István koronáját idegen ember fejére többé nem veszi, előálltak Újlaki uramék, meg a többi főúr. És míg pénzükkel vesztegettek, katonáikkal erőszakoskodtak, addig a jó hazafiak mindnyájan egy ifjú emberre gondoltak, aki messze él hazájától, szeretteitől. A Hunyadi János fiának neve lebegett minden jóra való magyar ember ajkán. De ki tudja, beteljesedik-e óhajta, ha Szilágyi Mihály uram nagy táborával el nem jön a királyválasztó gyűlésre. És megjelentek a Hunyadi-ház többi hívei is, a börtönből kiszabadult Kanizsai, Rozgonyi, aztán ott voltak a Szentmiklósiak, Pongrácok, mind nagyszámú katonasággal. Ott álltak a keményre fagyott Duna jegén és hangosan morogtak, dörmögtek, hogy mire való ez a sok szófia beszéd, hát lehet-e más a király, mint a dicső emlékű kormányzó, Hunyadi János fia? Egy darabig csak morogtak, zúgtak, elégedetlenkedtek, aztán egyszerre elkezdtek kiabálni: éljen Mátyás király! S velük zúgott a nép, a köznemesség is. A királyválasztó gyűlés tisztába jött a nemzet vágyával, és nem mert ellene cselekedni. Az Újlakiak pártja szétszaladt és Mátyást egyszerre királlyá választották. Estefelé már óriási tömeg hirdette dalolva:

Mátyást mostan választotta
Mind az ország királyságra.
Mert az Isten adta nekünk
Mennyeországból oltalmunkra.

– Én pedig lóra kaptam, uram, hogy első legyek, ki térdet hajtva előtted, uram, hirdeti: boldog az én lelkem és boldog az ország, mert megtalálta magához illő és méltó urát, királyát!

Útra készen áll már az ifjú király. A cseh udvar nagy szeretettel és meghatottsággal vesz búcsút tőle. Mindenki szerette, mindenki sajnálta a szegény, sorsüldözött magyar ifjút. S mindenki boldog és megelégedett, hogy látja, mint lett egy hatalmas, dicső nemzet királyává a százszor halálnak szánt ifjú Hunyadi Mátyás.

Ott künt éljeneznek, zászlót lobogtatnak. Megérkezett már a nagy, hódoló küldöttség a királyért. Útra készen állnak, holnap indulni akarnak. Hiába tartóztatja őket szíves barátsággal a cseh udvar. A nemzet látni akarja királyát, nem szabad késedelmeskedni.

De az utolsó nap legalább vígan telik. Magyar és cseh vígan ürítgetik a poharat és együtt csinálnak dicső, kalandos terveket. Podjebrád király mindent megtesz, hogy vendégei jól érezzék magukat. Van vitézi torna, lovagjáték, bajvívás, csak úgy barátságosan, vér nélkül. Van zene, tánc, multság. Podjebrád azt akarja, hogy az ifjú király szép emlékekkel lelkében hagyja el az országát.

Mátyás pedig ott ül szobájában, feje kezére hajtva és könnyes szemmel olvas egy levelet, melyet ma kapott kézhez. Szilágyi Erzsébet írása ez. Mátyás már háromszor is elolvasta a gyöngybetűket s mire most megint olvasni kezdi, szíve elszorul, karja kitér, mintha édesanyja szava csengene hozzá a levélből. S egy pillanatig bohó álomba ringatja magát. Azt hiszi, hogy csak a karját kell kitérnie s ott pihenhet a feje Erzsébet asszony vállán.

Nem, nem, csak levele van itt, áldott, jóságos keze írása – és a fiatal király olvassa, amint következik:

Szeretett, édes, egyetlen fiam.

Isten rendelése dicső hivatást szánt neked. Király vagy, édes gyermekem, király vagy a legdicsőbb, leghűségesebb, legnemesebb lelkű nemzetnek, a magyarnak.

Én pedig reggeltől estéig imádkozom érted, fiam, hogy Isten adjon neked erőt a hivatáshoz, melyre mindenható kegyelme szánt. Ifjú ember vagy, bizonyára telve a legjobb szándékkal, legnemesebb tervekkel, de még így is botolhatik az ember. Hallgasd meg szívesen édesanyád néhány szavát. Bölcsebb szavakat hallhatsz ezeknél, de igazabbakat, szeretőbbeket soha.

Ne felejtse el, édes fiam, hogy ez a sokat szenvedett ország saját akaratából, saját elhatározásából ültetett téged trónjára. Ezt csak úgy hálálhatod meg, ha minden erődöt boldogítására, felvirágoztatására szenteled. Légy igazságos mindenkihez, a nagyokhoz, de főként a kicsinyekhez, a gyámoltalanokhoz, az elnyomottakhoz. Mert nekik százszorosán fáj minden bánatom és az ő könnyeiket, sóhajaikat különösen számon tartja az, ki egykor mindnyájunk felett ítélni fog.

Édesapád haldoklásakor így sóhajtott fel: Uram, bocsáss meg nekem, ha eléd kerül lelkem. Gyöngé, gyarló földi ember vagyok és sokat vétkeztem. De te tudod, uram, hogy soha özvegy, vagy árva panaszával hozzám hiába nem fordult és soha szegény, segítségemre szoruló embert üres kézzel én el nem bocsátottam.

Szeretném, ha amaz utolsó leszámolás előtt te is így beszélhetnél, édes fiam! Ha még hozzátehetnéd ezt is: királyá tettel engem, uram és én hű szolgája voltam a szegényeknek, az elnyomottaknak. Hatalmas erőt ajándékoztál nekem, hogy mindig megvédjem velem a gyöngéket és elhagyottakat.

Király vagy, hatalmas nép uralkodója vagy! Erősnek, hatalmasnak kell lenned neked is, fiam. De hiszen a Hunyadi János fia vagy s te nem szorulsz az én tanácsomra, segítségemre. Bizonyára tudsz majd uralkodni, parancsolni, sőt büntetni is, ha kell. Én inkább arra figyelmeztetlek, hogy a legszebb királyi erény a kegyelem és megbocsátás. Légy irgalmas mindenkire, ki bűnét szánva-bánva, töredelmes szívvel közeledik feléd. S ha már sújtani kell, gondold meg jól és sokszor, nehogy ártatlanok vére száradjon az én fiam lelkén.

Ne üldözd atyád ellenségeit, vagy bátyád hóhérait. Tudom, hogy gyászol szeretteidért szíved. Most bizonyára bosszút vehetnél ellenségeiken. Ám hagyd a gyászolást én reám, a bosszút pedig az Úrra. Te pedig indulj el utadon diadalmasan, napfényes ragyogásban, boldogan. Ha volna még lelkedben haragos, bosszúálló gondolat, dobd ki belőle és vedd ki a gyászt és a szomorúságot is. (ezt az utóbbi részt én átveszem tőled, fiam.) A te lelkedben csak bizalom, szeretet, elszántság és munkakedv legyen, mikor fejedre a Szent koronát majd ráteszik.

Mátyás elolvasta a levelet és gyöngéden összehajtogatta, majd így szólt:

– Úgy lesz, amint parancsolod, anyám. Minden véték, minden bűn legyen megbocsátva. Kegyelem fogadja a megtérteket. Mátyás király nem fog bosszút állni a múltért soha.

Aztán indult Podjebrádkhoz és leányához búcsúzni.

Katalin hercegnő sápadtan nyújtotta az ifjú király felé kezét. Mátyás mosolyogva nézte a halavány királykisasszonyt.

– Hercegnő, emlékszel-e arra, amit utoljára beszélünk a vajdahunyadi vár szép kertjéről?

Katalin bólintott s Mátyás folytatta:

– Megígértem, hogy a legszebb rózsát a nevedről Katalinnak fogom hívni. De azt szeretném, ha te magad választanád ki a virágot, melyet nevedről kereszteljünk.

Katalin szeme könnybe borult. Most Mátyás is abbahagyta a tréfát és megindult hangon folytatta:

– Ha lejönnél velem és megosztanád velem a fényt is, a munkát is, az örömet is, a megpróbáltatást is, a boldogságot is és a szenvedést is, könnyebb volna az életem és több bizalommal indulnék utamra.

Podjebrád nagy örömmel látta az ifjú pár tiszta vonzódását egymáshoz.

De talán legnagyobb volt az Erzsébet asszony öröme, mikor megtudta, hogy Mátyás fia eljegyezte Podjebrád király leányát, a szelíd, jólelkű Katalint s neki ezentúl már nemcsak fia, de leánya is léssen.

S útnak indult a nagy, díszes küldöttséggel a fiatal király. Csupa szeretet, melegség, hódolat fogadta mindenfelé. A nemesség, a nép mind örömtelt szívvel sietett felé. A gőgös, koronára éhes főurak egyelőre félrevonultak, de ki törődött az általános örömmámorban velük! És nem telt el egy pár év sem, előjöttek ők is térdet-fejet hajtani a legnagyobb magyar király előtt. Mert soha Mátyáshoz hasonló fejedelem a magyar trónon nem ült. Erős volt, hatalmas, kemény, mint a nagy Hunyadi fiához illik. Európa dicsőítette és bámulta nevét, de mintha édesanyja levelének minden sorát szívébe véste volna, soha senki szívéhez oly közel nem állt, mint a dolgozó, küzdő, verejtéket ontó népéhez. Soha nála az elnyomott ember hiába az igazságát nem kereste. Áruhában bolyongott az országban, hogy megtudja, milyen dolga van népének, nem üldözik-e a kicsinyeket, nem zsarnokoskodnak-e a gyöngék fölött? S jaj volt annak, akit ilyen bűnben vétkesnek talált! Ilyenkor nem ismert kegyelmet s keze könyörtelenül sújtott, ha hozzá közelebb álló volt is a bűnös. Igazi apja, jótevője volt népé-

nek s a nép szívébe zárta, őrizte emlékét. Sőt őrzi még ma is, hiszen hányszor halljuk emlegetni közmondásként:

Meghalt Mátyás király, oda az igazság!

A nagy királyon is diadalmaskodott a természet törvénye. Mikor órája ütött, indulnia kellett, de dicső emléke él még ma is és élni fog örökké a hálás és soha nem felejtő magyar nép lelkében.

1913